MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Odcinek 4: Czesi w boju

Tematyka

Czeskie tradycje militarne, wojenne i imperialne.

Program podzielony jest na trzy części, z których każda dotyka innego aspektu historii Czech w zakresie tradycji wojskowych.

Program nadaje się do wykorzystania podczas omawiania kwestii związanych z historią oraz kulturą Czech.

ZAGADNIENIA WSTĘPNE

1. Propozycja rozpoczęcia bloku zajęć od studiowania historycznych map przedstawiających państwo czeskie w różnych epokach. Należy zwrócić uwagę na różne formy państwowości i omówić przyczyny zmian. (ok. 30 min.)
2. Podział uczestników zajęć na grupy. W grupach uczestnicy identyfikują 5 rzeczy, faktów bądź cech, z którymi kojarzą się Czesi i Czechy. (ok. 10 min.)
3. Dyskusja na temat pozycji Czech we współczesnym świecie i Europie. Rozważanie na temat współczesnych relacji polsko-czeskich – co nas łączy, co nas dzieli. (np. nawiązać do sprawy kopalni Turów) (ok. 10 min.)

!

Wykorzystaj w przygotowaniu swoich wykładów lub lekcji szkolnych poniższe propozycje oraz program:

- cały odcinek: https://youtu.be/hBC7sbL0JKA
- zwiastun programu: https://youtu.be/lh7whCgZx18

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Odcinek 4: Czesi w boju

Część 1/3:
Okręg królewiecki i waleczność czeska

Wprowadzenie dotyczące niegdysiejszej mocarstwowej pozycji Czech. Należy wspomnieć o potędze w okresie średniowiecza i obszarach oddziaływania.

Emisja pierwszej części programu: **(0:00-14:08)**

Zagadnienia do dyskusji i pytania:

1. Jaka była geneza powstania Królewca zwanego w języku czeskim Královec i co na terenie Prus robił widoczny na ilustracji król?
2. Co to był najazd Brzetysława na Polskę? W jakich okolicznościach do niego doszło i jakie były konsekwencje dla państwowości polskiej?
3. Co to był ruch husycki i jaka była rola Jana Husa?
4. Jaka była geneza wojen husyckich i dlaczego nazywano je krucjatami?
5. Ilustracja ukazuje bitwę, która odbyła się podczas piątej krucjaty antyhusyckiej. Gdzie miła miejsce ta decydująca bitwa i kto odniósł zwycięstwo? (odpowiedź: 1431 r. Bitwa pod Domažlicami, zwyciężyli husyci)

ilustracja do pytania nr. 1
Antonín Lhota, Přemysl Otakar II chrzci pogańskich Prusów w roku 1254, aut. Dobroš

ilustracja do pytania nr. 5
Josef Mathauser, Bitwa pod Domažlicami, 1431

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Odcinek 4: Czesi w boju

6. Na pierwszym planie obrazu Jana Matejki „Bitwa pod Grunwaldem” przedstawiony został wybitny czeski rycerz, przywódca wojsk husyckich (obtoczony na potrzeby niniejszego opracowania białym okręgiem). Kto to jest i dlaczego został przedstawiony akurat na tym obrazie? (odpowiedź: Jan Žižka)

ilustracja do pytania nr. 6

Jan Matejko, Bitwa pod Grunwaldem

7. Czy husyci wspierali Polskę w walce z Państwem Krzyżackim? (odpowiedź: Tak. Jan Hus osobiście gratulował królowi Władysławowi Jagielle zwycięstwa w bitwie pod Grunwaldem)

8. Jak i dlaczego był przedstawiany ruch husycki w czasach komunistycznej Czechosłowacji?

9. Co to była bitwa pod Zborovem, która odbyła się w 1917 roku i dlaczego miała tak duże znaczenie dla kształtowania się tożsamości czechosłowackiej dwudziestolecia międzywojennego?

10. Udział w bitwie brał późniejszy prominentny przywódca komunistycznej Czechosłowacji. Kto to był? (zdjęcie obok)
(odpowiedź: Ludvik Svoboda)

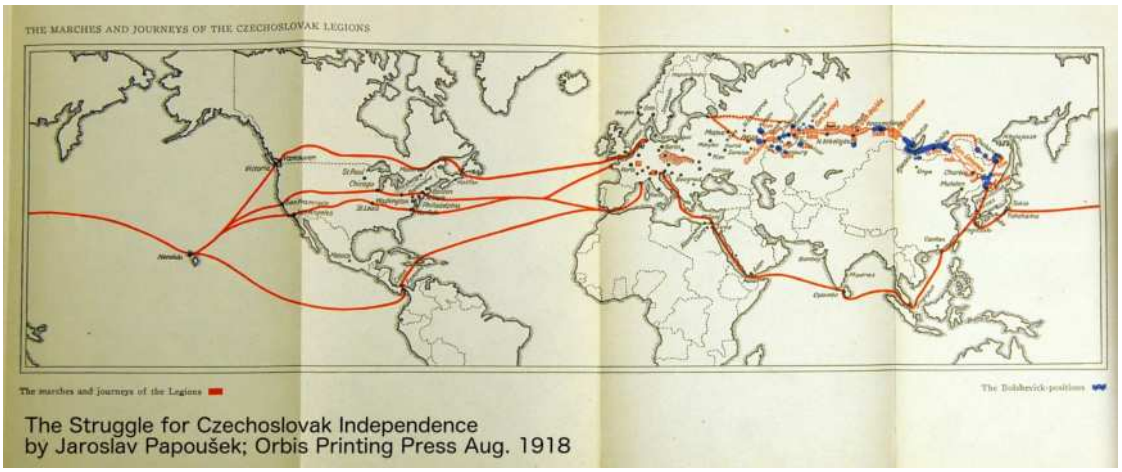
ilustracja do pytania nr. 10
Ludvik Svoboda, aut. Peter Zelizňák

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Odcinek 4: Czesi w boju

11. Podczas I Wojny Światowej funkcjonowały 3 pułki czeskich legionów. Czyje imiona nosiły? Czym się zasłużyły?

12. Co to była tzw. Czeska Anabaza? Do czego nawiązywała nazwa?

ilustracja do pytania nr. 12

Czeska „Anabaza"

13. Dlaczego Korpus Czechosłowacki znalazł się na Dalekim Wschodzie – m.in. zdobył Władywostok? Po prawej ilustracja pociągu pancernego poruszającego się po linii Kolei Transsyberyjskiej. Co do tego mają Czesi?

ilustracja do pytania nr. 13

Pociąg pancerny "Orlik" w Rosji, 1920

14. Jakie są analogie pomiędzy legionami czechosłowackimi a polskimi? Jakie są różnice?

15. Na czym polegał maksymalizm w koncepcji tworzenia państwa po I Wojnie Światowej u Tomasza Masaryka? Proszę o ocenę czy była to dobra ścieżka.

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Odcinek 4: Czesi w boju

Część 2/3:
**Czesi i morze.
Czesi i powietrze**

Wprowadzenie dotyczące tego, że istnieją tradycje zaangażowania się wojskowego Czech, zarówno na morzach, jak i w przestrzeni powietrznej. Część tradycji wiąże się z czasami przynależności Czech do Austro-Węgier.

Emisja drugiej części programu: **(14:09-26:33)**

Zagadnienia do dyskusji i pytania:

1. Czesi w marynarce wojennej Austro-Węgier. Dlaczego znaczenie Czechów, pomimo, że sam kraj nie miał dostępu do morza, w marynarce austrowęgierskiej było duże?

2. Po prawej znajduje się zdjęcie austrowęgierskiego pancernika nazwanego na cześć czeskiego bohatera z XIX wieku. Jak się nazywał i czym się wsławił? [odp. Josef Radecky (Radetzky)]

3. Jak nazywał się flagowy okręt czechosłowacki w okresie dwudziestolecia międzywojennego i gdzie pływał? (odp. President Masaryk, głównie po Dunaju)

4. Kiedy przestała istnieć czechosłowacka marynarka wojenna?

5. Już w średniowieczu Czesi dotarli zbrojnie do morza. Jaka była geneza przedsięwziętej w 1433 roku wyprawy aż po Bałtyk? Po prawej zdjęcie husyckiego żołnierza nad Bałtykiem.

ilustracja do pytania nr. 2
Antonín Lhota, Přemysl Otakar II chrzci pogańskich Prusów w roku 1254, aut. Dobroš

ilustracja do pytania nr. 5
Josef Mathauser, Bitwa pod Domažlicami, 1431

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Odcinek 4: Czesi w boju

6. W jakich działaniach wojennych najbardziej wsławili się czescy piloci podczas II Wojny Światowej?

7. Jak nazywał się najsłynniejszy czeski pilot okresu II Wojny Światowej przedstawiony na zdjęciu obok? (odp. Josef František)

ilustracja do pytania nr. 7
Józef František

8. W 2001 roku został nakręcony film o udziale czeskich pilotów w Bitwie o Anglię. Jak zatytułowany był ten film? (odp. Dark Blue World)

9. Napaść III Rzeszy na Czechosłowację w 1938 i 1939 roku. Dlaczego nie było walk? Jak Czesi do tego podchodzili i podchodzą? Jaka była postawa mocarstw zachodnich i jaki to miało wpływ na działania, lub też brak działań wojennych w tamtym przypadku?

Część 3/3: **Czeskie mity i toposy wojenne**

Emisja trzeciej części programu: **(26:34-42:05)**

Zagadnienia do dyskusji i pytania:

1. Na jakich mitach założycielskich (odwoływanie się do istotnych wydarzeń historycznych) była budowana powstająca po I Wojnie Światowej Czechosłowacja?

2. Kim był generał Rudof Medek (na zdjęciu obok) i jaki miał wpływ na kształtowanie tożsamości narodowej w dwudziestoleciu międzywojennym? (odp. Medek był bohaterem nagrodzonym min. Brytyjskim Orderem z Wybitną służbę, które odesłał ostentacyjnie po porozumieniach monachijskich 1938 roku.)

ilustracja do pytania nr. 7
Rudolf Medek

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

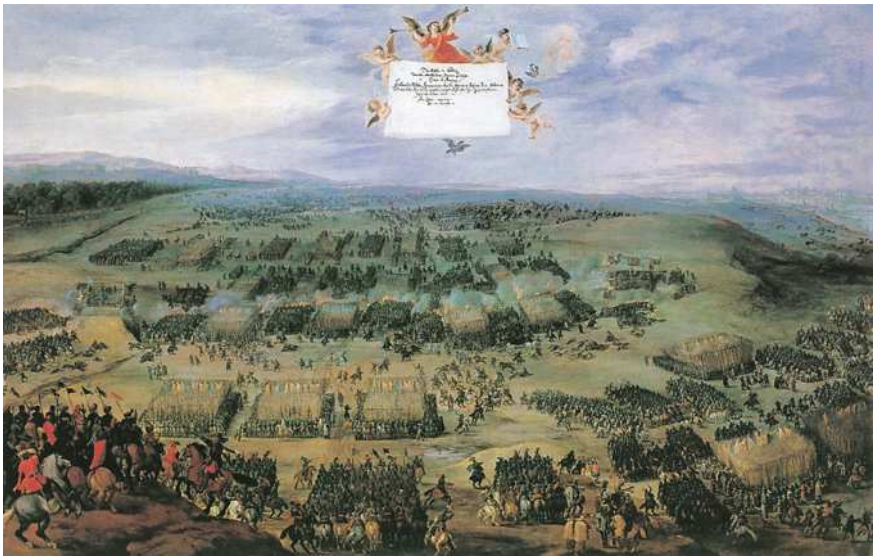
Odcinek 4: Czesi w boju

3. Dlaczego postać Szwejka stała się przekleństwem dla Czechów?

4. Dlaczego Przygody Dobrego Wojaka Szwejka w odbiorze czeskim są utworem smutnym, a nie śmiesznym, tak jak z polskiej perspektywy?

5. Jaka była geneza Wojny Trzydziestoletniej (perspektywa czeska)?

6. Poniżej zamieszczono obraz przedstawiający bitwę mającą miejsce w 1620 roku. Jaka to bitwa i jakie były konsekwencje porażki Czechów?
(odp. Bitwa na Białej Górze)

ilustracja do pytania nr. 6
Bitwa na Białej Górze

ilustracja do pytania nr. 7
Mikoláš Aleš, Jan Žižka, 1908

7. Pielęgnowanie mitów o czeskiej wielkiej przeszłości odbywało się m.in. za pomocą sztuki. Jak nazywał się czeski malarz obrazów historycznych, który odegrał podobną rolę jak w przypadku Polski Jan Matejko? Powyżej portret Jana Žižki autorstwa tego malarza. (odp. Mikoláš Aleš)

8. Jaka była rola Aloisa Jiráska w kształtowaniu tożsamości narodowej Czechów? Jakim czasom poświęcał najwięcej uwagi w swych powieściach?

PODSUMOWANIE

1. Słownik postaci i terminów:

Przemysł Ottokar II – król Czech z dynastii Przemyślidów, panujący w latach 1253-1278.

Jan Hus – żyjący w latach 1370-1415 czeski duchowny i reformator Kościoła. Spalony na stosie w Konstancji w 1415 roku, wskutek wyroku wydanego przez papieską komisję oskarżającą go o herezje.

Husytyzm – reformatorski ruch religijny w obrębie Kościoła Rzymskokatolickiego zapoczątkowany przez Jana Husa, a po jego męczeńskiej śmierci kontynuowany również jako ruch polityczny.

Jan Žižka – przywódca oddziałów czeskich taborytów (husytów), podczas wojen husyckich.

Bitwa pod Domažlicami – bitwa stoczona w 1431 roku pod miasteczkiem Domažlice, podczas której wojska husyckie odniosły druzgocące zwycięstwo nad oddziałami krzyżowców prowadzących krucjatę przeciwko ruchowi husyckiemu. Znamienite podczas bitwy było to, że większość wojsk krzyżowych po prostu uciekła bez walki, jak niektórzy twierdzą, przestraszywszy się pieśni śpiewanej przez zbliżające się oddziały husyckie.

Bitwa pod Zborovem (1917) – bitwa na terenie obecnej Ukrainy, podczas której Czechosłowacka Brygada Strzelców rozbiła wielokrotnie liczebniejsze oddziały Austro-Węgier.

Brzetysław – panujący w latach 1035-1050 książę Czech.

Tomáš Masaryk – działacz niepodległościowy, a następnie pierwszy prezydent Czechosłowacji, sprawujący urząd w latach 1920-1935.

Czeska Anabaza – określenie opisujące długą drogę, którą podczas I Wojny Światowej przebyły legionowe oddziały czechosłowackie, zanim wróciły do ojczyzny. Nazwa nawiązuje do dzieła Ksenofonta, który w utworze zatytułowanym właśnie Anabaza opisał długi powrót wojska greckiego z Babilonii do Grecji.

Josef Radetzky – żyjący w latach 1776-1858 wybitny dowódca wojsk austriackich pochodzenia czeskiego. Na jego cześć Johann Strauss starszy skomponował znany utwór muzyczny zwany Marszem Radetzkego.

Josef František – wybitnie uzdolniony pilot czeski. Po inwazji niemieckiej na Czechosłowację w 1939 roku przedostał się do Polski, gdzie przyłączył się do polskich sił powietrznych biorąc udział najpierw w Kampanii Wrześniowej, a następnie w ramach polskiego Dywizjonu 303 w Bitwie o Anglię. Był jednym z najskuteczniejszych pilotów sił alianckich. Zginął w 1940 roku.

Układ monachijski – porozumienie zawarte we wrześniu 1938 roku pomiędzy Niemcami, Wielką Brytanią, Francją i Włochami, w ramach którego mocarstwa zadecydowały o oderwaniu od Czechosłowacji i przyłączeniu do III Rzeszy znaczącej części obszaru Czechosłowacji.

Bitwa na Białej Górze – bitwa stoczona w 1620 roku pomiędzy oddziałami czeskich protestantów i katolickimi oddziałami Habsburgów. W wyniku klęski oddziałów czeskich Czechy zostały poddane rekatolizacji, a najbardziej wybitni i aktywni przedstawiciele społeczności protestanckiej zostali poddani brutalnym represjom.

Rudolf Medek – czeski wojskowy o legionowej przeszłości w randze generała, poeta i pisarz.

Mikoláš Aleš – żyjący w latach 1852-1913 malarz, grafik podejmujący głównie tematykę historyczną związaną z ważnymi wydarzeniami z historii Czech.

Alois Jirásek – żyjący w latach 1851-1930 wybitny czeski pisarz tworzący głównie powieści historyczne. Czterokrotnie nominowany do Nagrody Nobla w dziedzinie literatury.

Petr Pavel – generał czeskiej armii. W latach 2015-2018 Szef Komitetu Wojskowego NATO.

PODSUMOWANIE

2. Cele dydaktyczne:

- Poszerzenie wiedzy dotyczącej historii Czech (odniesienie do PRK P6S_WG)
- Uświadomienie jaki wpływ na współczesną tożsamość czeską mają wydarzenia historyczne (odniesienie do PRK P6S_WK)
- Rozwinięcie umiejętności analitycznych dotyczących wpływu kultury na politykę (odniesienie do PRK P6S_UW)

3. Zalecana literatura:

J. Rychlik, W. Penczew, **Historia Czech**,
Polsko-Czeskie Towarzystwo Naukowe, 2020

G. Nieć, **„Legiony to...” nie tylko nasza nuta,**
Niepodległość i Pamięć 25/2 (62) 319-331

S. Bylina, **Rewolucja husycka. Przedświt i pierwsze lata,**
Instytut Historii PAN, 2011

A. Jirasek, **Bractwo**,
Wydawnictwo PIW, 1957 (tzw. trylogia husycka)

P.F. Nowakowski, **Sprawa Husa jako element polemiki w czasie soboru bazylejskiego** [w:] Jan Hus. Życie i dzieło. W 600. Rocznicę śmierci,
red. A Paner, M. Hintz, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego 2016

P.F. Nowakowski, **Wątki weneckie w reformatorskich Czechach**
[w:] Terra Culturae. Obszary, transfery, recepcje kultury. Studia oraz szkice o kulturze i historii, Wydawnictwo Akademii Ignatianum w Krakowie, 2018

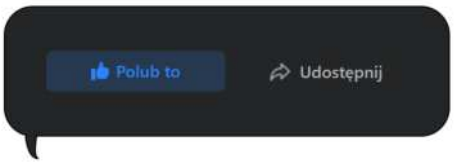
T. Graff, **Biskup Krakowski Zbigniew Oleśnicki (1423-1455) wobec husytyzmu i polityki polsko-czeskiej**,
Mediaevalia Historia Bohemica 17/1, 2014

H. Červinková, **Widmo Szwejka i profesjonalizacja czeskiej armii**,
Kultura i Społeczeństwoo 53(3), 129-144

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Odcinek 4: Czesi w boju

Korzystając z materiałów, nie zapomnij o subskrypcji kanału „**Historia dzieje się!**” na Youtube:
https://www.youtube.com/channel/UCsFKYGMlBdRQ4BtIkXQ-GGA/featured
(obok przycisku „subskrybuj” naciśnij też dzwoneczek, by dostawać informacje o nowych odcinkach)

Prosimy – zalajkuj profil Facebookowy „**Historia dzieje się!**” i daj znać innym, jeśli program Ci się podobał (udostępnij):
https://www.facebook.com/Historiadziejesie

Materiały dydaktyczne opracował: dr Konrad Oświecimski
Opracowanie graficzne: Joanna Zawadzka

Publikacja sfinansowana ze środków budżetu państwa w ramach programu Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą „Nauka dla Społeczeństwa” nr projektu NdS/537149/2021/2022, kwota finansowania 873 080 zł (całkowita wartość projektu).

zespół kierujący projektu:
dr Paweł Nowakowski
dr Łukasz Burkiewicz
dr Konrad Oświecimski
mgr Tomasz Konturek

Fundacja Ignatianum